Nr. 49. Kraków, 7 Grudnia 1895. Rok XII.

Tygodnik Rolniczy.

Organ c. k. Towarzystwa rolniczego Krakowskiego.

Prenumerata wraz z przesyłką pocztową wynosi: w państwie austr. rocznie 6 złr. w. a., półr. 3 złr. w. a., w W. ks. poznańskiem i całem państwie niem. rocznie 12 marek, półr. 6 marek, w Królestwie polskiem rocznie 6 rubli, półr. 3 ruble. Dla pp. Oficyalistów pryw. rocznie 4 złr. w. a. Pojedynczy numer 12 ct. w. a. Cena inseratu od miejsca wiersza dwułamowego dla członków Tow. okręg., prenumerujących „Tygodnik“ 4 centy, dla wszystkich innych 8 centów.

„Tygodnik rolniczy“ wychodzi w Sobotę każdego tygodnia. Niefrankowanych listów nie przyjmuje się. Reklamacye nieopieczętowane nie podlegają opłacie pocztowej. Manuskrypta winne być opatrzone podpisem autora; nieumieszczonych nie zwraca się. Zamówienia na „Tygodnik“ i ogłoszenia, przyjmuje Administracya „Tygodnika“ przy ulicy Garbarskiej, l. 7, artykuły zaś należy odsyłać do Redakcyi przy ulicy Garncarskiej l. 5.

Treść: Przyczynek o obrachunkach kosztów produkcyi płodów rolniczych (Dokończenie). — Z Komitetu dla spraw chowu koni. — Rozmaitości. — Oznajmienia. — Ogłoszenia. — Wiadomości handlowe.

Przyczynek o obrachunkach kosztów produkcyi płodów rolniczych ze szczególnem uwzględnieniem produkcyi chmielu w Galicyi.

przez

Dra Stefana Pawlika.

ROZDZIAŁ V.

Założenie i wzrost chmielnika w majątku S. S. — Prowadzenie rachunków chmielarskich. — Zestawienie dochodów i rozchodów ogólnych, dochodów z morga i wydatków na morgę. — Liczby stosunkowe. — Koszta produkcyi chmielu w różnych krajach. — Słowo o cenie chmielu w bieżącym roku. — Zasadnicze punkta przy uprawie chmielu. — W zakończeniu: Postulaty zapewnionego rozwoju produkcyi chmielu w Galicyi.

Wspomnieliśmy w poprzednich rozdziałach o znacznych wahaniach w plonie z morgi przy uprawie różnych roślin gospodarskich, zaznaczyliśmy również, że różnomierność plonu zależy od rodzaju rośliny uprawnej, że n. p. przemysłowe i handlowe wykazują większe wahania, aniżeli zbożowe itp. Podnieśliśmy w końcu, iż znacznym wahaniom w dochodach surowych i czystych z morgi ulegają przedewszystkiem te produkta gospodarstwa wiejskiego, których ceny w szeregu lat, a nawet w poszczególnych latach wykazują znaczne różnice. Motyw ten szczególniej przy chmielu jest nader ważnym. Celem poparcia naszego zapatrywania podajemy poniżej zestawienie dochodów surowych i czystych chmielnika w S. S., poprzedzając kilkoma słowy powstanie tegoż [23]). — Chmielnik ten leży we wschodniej części kraju.

Założenie chmielnika w S. S. było właściwie wynikiem nieszczęśliwego wypadku, wieziono bowiem sadzonki do majątku X. i w drodze złamało się koło u wozu. Za udzieloną pomoc wyprosił sobie rządca majątku, w którym zaszedł ten, błogi w swych skutkach wypadek, kilka sadzonek.

Tych kilka w ten sposób uzyskanych sadzonek było początkiem dzisiejszego chmielnika. Z zamiłowaniem, godnem naśladowania i pochwały, mnożył ów rządca p. Sm. sadzonki i w czwartym roku obszar pod chmielem będący wynosił $1^1/_4$ morgi.

Rok rocznie przybierano ziemi pod uprawę chmielu na co właściciel majątku zgadzał się, zachęcony znacznymi wpływami, które wówczas, rzec można, były bajecznie wysokimi. Lat 35 minęło od chwili zawiązku chmielnika, tej gałęzi produkcyi, powstałej z 30-stu krzaczków.

W trzecim roku obejmuje chmielnik $1^1/_4$ morgi, w piątym dochodzi do 2 morgów t. j. od chwili, od której datują się nasze zestawienia.

[23]) Za dostarczenie mi materyału statystycznego wyrażam niniejszem administracyi dóbr S. S., a w szczególności pp. Szcz. i Sm. wyrazy podziękowania. *Autor.*

Przez następne 2 lata jest pod uprawą chmielu po $2\frac{1}{2}$ morgi, dalej przez lat 3 po 4 morgi, a wreszcie *crescendo* 6, 7, 8, 9 morgów. Po piętnastu latach chmielnik dochodzi 10 morgów, a w ostatnich ośmiu latach obejmuje 12 morgów. Czy w przyszłości nie będzie rozszerzoną uprawa chmielu w majątku S. S. nie wiemy. W każdym razie dzięki zamiłowaniu i usilnej pracy rządcy pana Sm.... z niczego wyrosła potężna gałęź produkcyi, nietylko nieobciążająca gospodarstwa, ale jak rachunkowo stwierdzić można, przynosząca poważne dochody. [24])

Sposób prowadzenia rachunków w majątku S. S. nie jest zupełnie poprawnym; w przychodzie uwzględnia się jedynie kwoty uzyskiwane za sprzedany chmiel. Pozycye rozchodu zaś są następujące:

1. Dzierżawa z gruntu pod chmielnikiem.
2. Uprawa, nawóz i nawożenie.
3. Zbiór, obrywanie, pakowanie, suszenie.
4. Utrzymanie naczyń i przykupno nowych.
5. Kupno tyk.
6. Utrzymanie chmielarza.
7. Reperacye mieszkania chmielarza.
8. Urządzenie i utrzymanie suszni.
9. Asekuracya od gradu i ognia.
10. Wydatki potoczne.
11. Administracya.

W każdym razie w rozchodach, o ile wiemy, nie uwzględniają amortyzacyi kapitałów — czy i po czemu bywa rachowanym nawóz nie wiemy, czynsz zaś dzierżawny, który chmielnik płaci gospodarstwu jest stanowczo zaniskim — wynosi bowiem tylko 15 złr. z morgi.

Z powyższych przyczyn musimy zwrócić uwagę czytelnika, iż wykazane dochody t. zw. czyste muszą być zmodyfikowane, o jaką kwotę należałoby je obniżyć trudno przypuszczalnie obliczyć w tym poszczególnym wypadku, w każdym razie poprawka jest konieczną. Z tej przyczyny nie obliczamy kosztu produkcyi jednego cetnara, gdyż pomimo szczerej chęci brak nam na razie zupełnie pewnych podstaw.

To też zestawienie poniższe podajemy z wszelkiemi zastrzeżeniami, szczególniej odnoszą się one do ostatniej rubryki, wykazującej ewentualny dochód czysty lub straty. (Patrz obok tabelka).

Wyniki tegoż zestawienia pomimo zarzutów powyżej zaznaczonych wykazują, iż uprawa chmielu wymaga znacznych nakładów, że dochody przynosi, o tem poucza nas ostatnia rubryka tabelki, choćbyśmy uwzględnili poprawkę konieczną.

[24]) Nie mając zupełnie dokładnych wiadomości o sposobie nawożenia, uprawie i zbiorze chmielu w majątku S. S, ograniczamy się na razie do podania wydatków i przychodów w okresie 30 letnim.

Autor.

Zestawienie dochodów brutto i rozchodów, oraz dochodu czystego w majątku S. S. za okres 30 letni.

Rok	Dochód brutto		Rozchód		Dochód czysty (?)	
	ogólny	z morga	ogólny	na mórg	ogólny	z morga
	w złotych reńskich w. a. [25])					
1864	1188	594	505	252	683	341
1865	2003	801	651	260	1352	541
1866	2014	805	734	294	1280	512
1867	1502	375	1182	295	320	80
1868	2010	512	789	197	1221	305
1869	2215	554	980	245	1234	308
1870	1354	271	1154	231	200	40
1871	4370	728	1247	207	3123	520
1872	1095	182	961	160	134	22
1873	3830	547	1429	204	2401	343
1874	3980	568	1907	272	2074	296
1875	3924	490	1883	235	2041	255
1876	5404	675	1513	188	3891	487
1877	4362	484	1812	201	2550	283
1878	3462	385	1614	179	1848	205
1879	3280	328	2025	202	1255	125
1880	3058	306	2009	201	1049	104
1881	5861	586	1961	196	3900	390
1882	5613	561	1953	195	3660	366
1883	8448	845	4532	453	3916	391
1884	5611	561	4053	405	1558	155
1885	2081	190	3280	298	**—1199**	**—109**
1886	3764	314	3430	286	334	27
1887	4029	335	3753	319	276	23
1888	2768	230	2965	247	**— 197**	**— 16·4**
1889	5713	476	3447	287	2266	188
1890	4357	363	4104	342	253	21
1891	4360	363	4233	353	127	10
1892	7339	611	4625	385	2714	226
1893	8652	721	4752	396	3900	325

Liczby stosunkowe przy wynikach z uprawy chmielu w majątku S. S. przedstawiają się następująco:

Bliższe określenie stosunku.	Stosunki w 30 letnim okresie		
	Maximum do minimum	Maximum do przeciętnej	Minimum do przeciętnej
Dla ogólnego plonu. .	=7·92: 1	=2·07 : 1	= 0·26 : 1
Dla plonu z morgi . .	=5·56 : 1	=1 95 : 1	= 0·35 : 1
Dla ogóln. doch. brutto	=7·90 : 1	=2 20 : 1	= 0 28 : 1
Dla doch. brutto z morgi	=4·63 : 1	=3·25 : 1	= 0·70 : 1
Dla wydatków ogólnych	=9·41 : 1	=2 05 : 1	= 0·21 : 1
Dla wydatków na mórg	=2·81 : 1	=1·72 : 1	= 0 60 : 1
Dla doch. ogóln. czystego	=3·25 : —1	=2·37 : 1	=–0 72 : 1
Dla doch. czyst. z morgi	=5·01 : —1	=2·35 : 1	=—0 47 : 1

[25]) Opuszczamy centy we wszystkich rubrykach; znak — oznacza stratę.

Jak już poprzednio wspomnieliśmy, nie możemy przedstawić szczegółowo kosztu produkcyi 1 q. chmielu w majątku S. S., co byłoby bardzo pożądanem wobec tego, iż dzisiaj dążenie producentów skierowane być powinno do obniżenia kosztów produkcyi. Zadanie to ma pierwszorzędne znaczenie dla przyszłego rozwoju i postępu produkcyi chmielu.

Koszta produkcyi chmielu przedstawiają się bowiem w poszczególnych miejscowościach, krajach i państwach nader różnie. Według sprawozdań N. K. Myszenkowa [26]) wyprodukowanie 40 funtów polskich (t. j. 15½ kg.) chmielu wynosi:

w Zateczu	Złr.	33·20
w Spalt	„	21·50
w Wirtembergi	„	13·62—20·62
w Anglii	„	12·85
w stanie New-York	„	12·45
w Waszyngtonie	„	10·00
w Oregonie i innych Stanach	„	9·08
w Rosyi u włościan	„	1·94— 6·49
w Rosyi u większych posiadaczy	„	6·49— 9·08

Prawda, że transport i jakość chmielu wywiera wielkie znaczenie na ukształtowanie się ceny i ostatecznie na dochód czysty, w każdym razie dla naszego kraju konkurent taki, jakim jest Rosya, nie jest wcale pożądanym. Kwestyą chmielu zajmują się w Rosyi bardzo poważnie od lat kilku, wysokie cła przyczyniły się tamże znacznie do podniesienia produkcyi chmielu wewnątrz państwa.

Czy i o ile jakością produktu dorównują producenci w Rosyi innym i czy i w tym kierunku produkcyi Rosya nie wpłynie na obniżkę cen chmielu? nie wiemy.

Ilościowo ogólny zbiór chmielu r. 1895 ma wynosić według oszacowania firmy Güterman i Synowie w Zateczu (w cetnarach po 50 kg.):

Austro-Węgry	164.000
Niemcy	492.000
Francya	30.000
Belgia	100.000
Rosya i Królestwo Polskie	83.000
Razem na kontynencie	869.000
Anglia	450.000
Stany Zjednoczone	360.000
Ogółem	1,679.000

W porównaniu ze zbiorem z roku 1894 mniej o 476.000 ctr. po 50 kg. Konsumcya zaś chmielu z roku 1893 (według *Hopfen Ztg.*) wynosi ogółem 2,115.000, a że zapasy zeszłoroczne są szacowane na 300.000, brakłoby około 176.000 ctr., ztąd też widoki na lepsze ceny w b. r. byłyby mniej więcej uzasadnione.

Nasi producenci chmielu wobec wzmagającej się konkurencyi powinni pamiętać o zasadniczych kwestyach przy uprawie chmielu, z których najważniejsze podajemy. Doświadczenia wykazały, iż chmiel wymaga znacznego zapasu pokarmów roli, czyli znacznych dawek nawozowych, dlatego też kwestyę nawozową i zmianowanie chmielu z innemi roślinami należy przedewszystkiem wziąć pod uwagę.

Obok mineralnych składników (wapna, potasu i kwasu fosforowego) potrzeba jeszcze znacznej bardzo ilości azotu (275 kg. na ha.). Z samej budowy i rozgałęzienia korzeni chmielu można też wnosić o wymaganiach nawozowych tejże rośliny. Chmiel należy do rodziny pokrzywowatych *(Urticeen)*, udających się ogólnie biorąc na silnych, zamożnych w próchnicę gruntach.

Zawielkie dawki nawozowe (szczególniej azotu) spowodują bujny wzrost łodyg i liści, kosztem szyszek. Kompostowanie oddziaływa bardzo korzystnie.

Z chwilą umniejszenia dochodów z chmielnika, które gospodarz śledzić powinien, należy uprawiać przez lat kilka inne rośliny na byłym chmielniku, przedewszystkiem zaś pastewne. Najczęściej bowiem obniża jakość produtku obok złego nawożenia, brak zmianowania.

W większych chmielnikach celem silniejszego przewiewu powietrza i dojazdu, powinno się urządzać pomiędzy poszczególnemi parcelami, drogi. Mały przewiew obniża ilość szyszek, dopomaga rozwojowi chorób itd.

Sadzonki powinny być zawsze pierwszej jakości i pochodzić z wyżej leżących, lżejszych gruntów.

Miejscowa cena tyczek powinna rozstrzygać o ich ewentualnem zastąpieniu metodą na drutach. Wysokość rusztowania drutowego, t. z. normalna, wypróbowana w Czechach, wynosić powinna 6 m. Do przywiązywania nadaje się według praktycznych doświadczeń najlepiej sznurek, chociaż w ostatnich czasach przymocowywanie pędów słomą wykazało dodatnie rezultaty.

Nie chcąc zbytecznie rozszerzać ram naszej pracy odsyłamy czytelnika po szczegóły uprawy itp. chmielu do specyalnych dzieł w tym kierunku. [27])

ZAKOŃCZENIE.

Celem zapewnienia na przyszłość większych dochodów z uprawy i produkcyi chmielu w Galicyi, potrzeba wypełnienia następujących postulatów:

[26]) Zob. *Gazeta Rolnicza.* Warszawa 1895.

[27]) F. Wirth. *Der Hopfenbau.* Stuttgart 1878.
Dr. Taschenberg. *Die dem Hopfen schädlichen Insecten.* Norymberga 1879.
G. Stammbach. *Die Hopfenkultur 1883.* Hagenau.
J. Schöffel. *Der Saazer Hopfenbau.* Sazz 1884.
Fr. Hermann. *Unsere Erfahrungen bei der Kultur des Hopfens.* Norymberga 1885.
E. Kraus. *Hopfenkultur u. Düngungsversuche.* 1887. *IV Bericht d. Deutsch. Hopfenbauvereines.*
Dr. P. Sorauer. *Die Krankheiten der Hopfenpflanze.* Norymberga 1887. *Allg H. Ztg.*
V. Strebel. *Handbuch des Hopfenbaues.* Stuttgart 1887.
E. Fruwirth. *Hopfenbau und Hopfenbehandlung. Gekrönte Preisschrift.* Berlin 1888. (Także w tłómaczeniu polskiem, wydanem w Warszawie).

1. Potrzeba ograniczyć uprawę chmielu w kraju naszym wyłącznie do gruntów temuż płodowi najodpowiedniejszych, z uwzględnieniem warunków naturalnych i ekonomicznych poszczególnych gospodarstw.

2. Potrzeba umiejętnego wyboru metody uprawy; wybór poprzedzać powinien szczegółowy obrachunek opłacalności.

3. Potrzeba zatem zaprowadzenia w gospodarstwach racyonalnych obrachunków, potrzeba również prywatnych wykazów statystycznych, by na podstawie realnej dążyć do obniżenia kosztów produkcyi, jużto przez wprowadzanie i rozszerzanie robocizny akordowej, jużto przez zastępywanie pracy ręcznej pociągową.

4. Potrzeba dążyć do uprawy jaknajlepszych gatunków chmielu i dołożyć starania, celem uzyskania produktu pierwszej jakości.

5. Potrzeba ułatwić producentom umiejętne zakładanie i prowadzenie chmielników.

6. Potrzeba ułatwić producentom możność posiadania taniego kredytu, jako kapitału zakładowego, melioracyjnego, lub obrotowego.

7. Nie należy zapominać, że nie największa ilość produktu, ale jakość tegoż wpływa w głównej mierze na dochód czysty z uprawy chmielu.

8. Potrzeba doświadczeń nawozowych z uprawą chmielu, doświadczeń z metodami uprawy chmielu, krótko mówiąc próbnych szkółek chmielarskich.

9. Potrzeba organizacyi doświadczeń próbnych z chmielem, rozciągających się na kraj cały i większej akcyi przeciw szkodnikom.

10. Potrzeba, ażeby w myśl wniosku posła dra Mikołaja Krzysztofowicza, krajowe stacye doświadczalne nie ograniczały się do działalności czysto kontrolnej, ale rozwinąwszy swoją akcyę w kierunku doświadczalnym wszystkich gałęzi produkcyi rolnej, wzięły w opiekę do pewnych granic i uprawę i produkcyę chmielu.

11. Potrzeba ustanowienia instruktora chmielarstwa, któryby w odpowiednich porach roku dawał wskazówki na miejscu, objaśniał na żądanie, a obok tego miewał n. p. wykłady z chmielarstwa i ogrodnictwa, działał przy klasyfikacyi chmielu i t. p.

12. Potrzeba się postarać o wydanie dziełka o uprawie chmielu.

13. W miejsce chmielników nieopłacających się, czy to z powodu obniżki cen produktu, czy też zdrożenia robocizny, czy wreszcie dla niestósownych warunków naturalnych, należy pozakładać sady drzew owocowych, tembardziej, że ceny owoców podnoszą się stale. Dla wszystkich bowiem gruntów i położeń wybrać można odpowiednie gatunki i rodzaje drzew owocowych.

14. Potrzeba, w miejscach najbardziej celowi odpowiadających, urządzać peryodyczne wystawy chmielu, połączone ze zjazdami producentów.

15. Potrzeba ochrony chmielu przed spekulantami t. z. organizacyi handlu chmielem, urządzenia jarmarków dorocznych na chmiel, celem uzyskania wyższych cen, przez wyłączenie z handlu pośredników, wynajdywanie lepszych dróg zbytu i t. p.

16. Potrzeba następnie, ażeby sprawozdania instruktora, oraz wszelkie prace, odnoszące się jużto do produkcyi, jużto do uprawy chmielu, doświadczenia nawozowe i z metodami upraw, sprawozdania z targów chmielarskich, widoki na ceny i t. d. ogłaszane były w krajowych pismach rolniczych.

17. Potrzeba ulgi taryf kolejowych dla krajowego produktu, usunięcia taryf szkodliwych, wogóle ułatwienia ruchu.

18. Potrzeba jeszcze większej opieki i pomocy ze strony Państwa i kraju, pomocy opartej na jasnym i zdrowym programie polityki agrarnej.

Celem możności wypełnienia tych zadań potrzeba wspólnego porozumienia producentów chmielu, potrzeba wogóle harmonii w działaniu wszystkich ziemian. Kwestya chmielarska nadaje się zdaniem naszem do ponownego i zarazem poważnego traktowania na posiedzeniach krajowych towarzystw gospodarskich. Najbardziej obznajomieni przy wskazówkach ogółu rolników mogliby gruntownie opracować te myśli, które z powodu Wystawy zeszłorocznej i wskutek tejże wyłoniły się i które dla przyszłej lepszej doli ogółu rolników w kraju naszkicowaliśmy w nadziei, że myśli te skrystalizowawszy się, przejdą w czyny.

Produkcya chmielu w Galicyi, biorąc średni plon za podstawę, tj. 7160 cetnarów metrycznych i licząc cetnar przeciętnie tylko po 70 złr., przedstawia wartość około połowy miliona złotych reńskich — ujęciem produkcyi we właściwsze ramy mogliby rolnicy potroić tę cyfrę ogólnego dochodu. Sądzimy, że rachunek nasz nie jest zbyt optymistycznym.

Nakoniec niech nam wolno będzie z przyjemnością zaznaczyć, że akcya krajowych Towarzystw rolniczych na punkcie uprawy i produkcyi chmielu, okazała pomimo pewnej obojętności ogółu producentów dosyć poważne rezultaty. Sekcya chmielarska komitetu c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego zwoływała ankietę celem obrad, ale zjechało się, o ile mi wiadomo, zaledwie kilku producentów.

Mamy założoną przez c. k. galicyjskie Towarzystwo gospodarskie szkołę chmielarską w Staremsiole, czy w szerokich kołach rolników znaną jest jej działalność w naszym kraju, nie wiemy. Na wystawie mieliśmy zaś sposobność oglądania znakomitej pracy Dra Józefa Ekielskiego, podjętej staraniem krajowych Towarzystw rolniczych, ta właśnie praca była głównie bodźcem do nakreślenia niniejszego artykułu. Sama bowiem wystawa chmielu nie dawała całości obrazu krajowej produkcyi chmielu, brakowało wielu bardzo poważnych producentów, a wielu nadesłało zaledwie okazy w małych próbkach.

Poznaliśmy bliżej na zeszłorocznej Wystawie i przez

Wystawę siły i zarazem braki nasze i dziś wobec olbrzymiego rozwoju na Zachodzie potrzeba nam w pracy usilnej iść dalej, kto bowiem na miejscu pozostaje, ten cofa się wstecz.

Zadanie naszej pracy będzie zupełnem, jeśli choć w części przyczyni się do postępu i rozwoju racyonalnej produkcyi chmielu w kraju.

Oby wreszcie rolnicy nasi mieli zawsze na pamięci angielskie przysłowie: *time ist money*, by nie można o nich powiedzieć *sero sapiant*.

Dublany, w październiku 1895.

Z Komitetu dla spraw chowu koni.

Komitet dla spraw chowu koni w Galicyi odbył d. 12 października b. r. posiedzenie, na którem obecni byli: radca dworu hr. Łoś jako przewodniczący, hr. Cetner, hr. Bielski, hr. Zamoyski, pp: Gorayski, Augustynowicz i c. k. pułkownik Klastersky jako głosujący; c. k. radca Namiestnictwa dr. Kleeberg jako referent. Protokół prowadził c. k. komisarz powiatowy hr. Morstin.

Protokół z ostatniego posiedzenia Komitetu z dnia 26 czerwca 1895 przyjęto z tą uwagą, że z powodu odbywających się wyborów do Sejmu, niektóre terminy wyznaczone do zakupna ogierów zostały zmienione, a mianowicie zakupno ogierów odbyło się w Bochni 5 października, w Oświęcimiu 7 października, w Mokrzyszowie 9 października.

Na wniosek hr. Cetnera, który w gorącem przemówieniu podniósł nader życzliwą opiekę, jaką otaczał JE. pan prezydent ministrów hr. Badeni w czasie, kiedy był przewodniczącym Komitetu, wszelkie sprawy tyczące się podniesienia chowu koni w kraju, Komitet jednomyślnie powziętą uchwałą wyraził JE. panu prezydentowi ministrów hr. Badeniemu najwyższe podziękowanie, czemu dał wyraz przez powstanie z miejsc i postanowienie wpisania tej uchwały do protokołu tego posiedzenia.

Referent, c. k. radca Namiestnictwa dr. Kleeberg podał do wiadomości Komitetu:

1. Podanie p. Jadwigi Włodek z Trzcinicy o udzielenie jej ogiera rządowego. (Uwzględniono).

2. Prośbę magistratu w Bochni o zarządzenie, aby zakupno remont w Bochni odbywało się na pierwszym jarmarku na konie w Bochni, przypadającym po trzeciej niedzieli postu, na tym bowiem jarmarku spęd koni jest największy i przeważnie bywają doprowadzane konie rasowe. (Uchwalono poprzeć tę prośbę u c. k. Ministerstwa rolnictwa).

3. Zawiadomienie komendy stacyi ogierów rządowych w Drohowyżu, że c. k. Ministerstwo rolnictwa zezwoliło na urządzenie stacyi ogierów rządowych w Otynii w r. 1896. Zarazem przyjęto do wiadomości doniesienie komendy w Drohowyżu, że w Turce nie mogła być urządzona taka stacya już w r. 1896, ponieważ układy o pomieszczenie stacyi pozostały bez skutku. W ciągu roku 1896 układy te będą dalej prowadzone.

4. Reskrypt Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa w sprawie wniosków Komitetu co do zapobieżenia ubytkowi ilości klaczy, stanowionych przez ogiery rządowe. O ile uczynienie zadość tym wnioskom leżało w kompetencyi c. k. Ministerstwa rolnictwa, Ministerstwo wydało odpowiednie zarządzenia. Resztę wniosków Ministerstwo rolnictwa poparło u c. k. Ministerstwa wojny.

5. Że c. k. Namiestnictwo zgodziło się imieniem Komitetu na udzielenie w najem p. Irsayowi w Lipnikach na jego prośbę ogiera pełnej krwi „Nr. 350 Kaiser".

6. Zawiadomienie komendy stacyi ogierów rządowych w Drohowyżu, że c. k. Ministerstwo rolnictwa zatwierdziło listy klasyfikacyjne ogierów wybrakowanych tego roku.

Wybrakowano razem 46 ogierów. Dla skompletowania stanu ogierów na rok 1896, Ministerstwo rolnictwa przydzieliło do Galicyi 33 ogierów z Radowiec, a jednego ogiera z Piber; reszta ma być zakupioną od hodowców prywatnych.

7. Że c. k. Namiestnictwo zgodziło się imieniem Komitetu, aby na prośbę gmin Bartatów i okolicznych urządzić stacyę ogierów w Bartatowie w r. 1896.

8. Podano do wiadomości Komitetu, że c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z c. k. komendą stacyi ogierów rządowych w Drohowyżu, zawiadomiło wydział Rady powiatowej w Rawie, że urządzenie projektowanej stacyi ogierów w Brukenthalu, ze względu na ilość ogierów rządowych, znajdujących się w tamtejszej okolicy, nie jest naglące, a zresztą ze względu na teraźniejszy stan ogierów rządowych w Galicyi, urządzenie tej stacyi na razie jest niemożliwem

9. Przedstawiono Komitetowi wykaz przyrostu i ubytku ogierów rządowych w sierpniu 1895.

10. Że na prośbę pana Stanisława Ożegalskiego w Bolechowicach o udzielenie mu ogiera Berlika na nieograniczoną własność, zawiadomiono go, że prośba jego nie mogła być uwzględnioną, ponieważ otrzymał już w najem ogiera rządowego „Nr. 454 Kuklik", wobec czego umieszczenie jeszcze jednego ogiera rządowego w Bolechowicach nie jest wskazane, zwłaszcza, że petent posiada nadto własne ogiery, zdatne do stanowienia.

Z kolei c. k. pułkownik Klastersky przedstawił:

1. Do uzupełnienia stanu ogierów rządowych w Galicyi (484 sztuk) brakują jeszcze cztery ogiery, wskutek czego zostaną jeszcze przydzielone 3 ogiery pełnej krwi i jeden rasy Norfolk. W najem odda się 102 ogiery. Z tych wynajęto już 16 ogierów. Dotych-

czas odnajmującym zostanie nadal wynajętych 71 ogierów. Wskutek toczących się układów zarezerwowano 2 ogiery. Pozostaje do wynajęcia 13 ogierów. Razem 102 ogiery.

Z tych 13 ogierów Komitet uchwalił dać w najem: Oskarowi hr. Potockiemu w Buczaczu, Tadeuszowi Starzyńskiemu w Derewni, Adamowi hr. Skrzyńskiemu w Zagórzanach, Juliuszowi hr. Korytowskiemu w Płotyczy, Stanisławowi hr. Duninowi w Głębokiej, Karolowi Menzlowi w Niskołyzach, Karolowi hr. Lanckorońskiemu w Jagielnicy, Janowi Wielowiejskiemu w Olejowej, Feliksowi hr. Koziebrodzkiemu w Hlibowie, Florentynie Wolniewiczowej w Jabłonowie, Jadwidze Włodek w Trzcinicy, Aleksandrowi hr. Potockiemu w Ossowcach, Franciszkowi Rozwadowskiemu w Dołpotowie.

2. Popartą przez Wydział powiatowy w Krośnie próśbę gmin Jaszczew, Jedlice, Potok, Bajdy, Męcinka i Moderówka z Białkówką i Budziszynem o urządzenie stacyi ogierów rządowych w Moderówce. — Komitet uchwalił uwzględnić.

3. Konsygnacya ogierów zakupionych w tym roku dla c. k. rządu u prywatnych hodowców.

Zakupiono ogółem 14 ogierów, a mianowicie: u Edm. hr. Dzieduszyckiego w Izydorówce 1, u Władysława Kozłowskiego w Baranich Peretokach 1, u Emila Tarnawskiego w Baryłowie 1, u JE. Wilhelma hr. Siemieńskiego-Lewickiego w Chrostowie 6, u Longina Łobosia w Taurowie 2, u Bogusława Cieńskiego w Łoszniowie 1, u Seweryna Żywickiego w Kębłowie 1, u Edmunda Jastrzębskiego w Dembnie 2. Jeden ogier obecnie kuleje i zostanie zakupiony po wyzdrowieniu.

Na tem zakończono.

ROZMAITOŚCI.

Zabezpieczenie stert od myszy. Wiadomem jest, iż myszy w późnej jesieni, gdy nie mają już dostatecznego pożywienia w polu, ściągają się ku stertom, a zagnieździwszy się w nich, wyrządzają wielkie szkody. Ażeby temu zapobiedz, należy okopać sterty rowkiem około 35 cm. głębokim i tyleż szerokim, o prostych ścianach i gładkim spodzie, ażeby myszy nie łatwo z niego wyskoczyć mogły. Na spodzie tego rowku zakopuje się gliniane lub blaszane naczynia o prostych ścianach i o tyle głębokie, by myszy z nich wyskoczyć nie mogły. Otwór tych naczyń musi być na równym poziomie z dnem rowu. Myszy, chcąc dostać się do sterty, wskakują do rowku, a biegnąc nim wpadają do tych naczyń. Nawet myszy, znajdujące się już w stercie, wychodzą z niej w dnie suche i mroźne dla napicia się wody i łapią się także w owe zakopane naczynia. W podobny sposób można łapać myszy na polu, szczególnie dla ochronienia łanu od myszy, znajdujących się na polu sąsiedniem.

Oznajmienia.

L. 94.784.

Obwieszczenie.

Celem uregulowania przywozu świń z Galicyi do Wiednia, Wys. c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych reskryptem z dnia 13 listopada 1895 roku, L. 32.493 zarządziło, co następuje:

Przywóz świń z Galicyi na centralną targowicę w Wiedniu, ze względu na pomór u świń i zarazę pyskowo-racicową, odtąd odbywać się może jedynie pod następującymi warunkami:

I. Nie wolno wprowadzać świń do Wiednia jedynie z tych powiatów politycznych lub okręgów sądowych w Galicyi, które c. k. Namiestnictwo już uznało jako zamknięte lub zamknie w przyszłości z powodu panującego w tychże pomoru świń.

(UWAGA do I. Obecnie w Galicyi są z powodu pomoru świń zamknięte następujące obszary: cały powiat polityczny Sokal; powiat polit. Jarosław z wyjątkiem okręgu sądowego Pruchnik, powiat polityczny Łańcut z wyjątkiem okręgu sądowego Łańcut, powiat polityczny Przemyśl z wyjątkiem okręgu sądowego Dubiecko; okręgi sądowe Bochnia, Mościska, Nisko, wszystkie w powiatach politycznych tej samej nazwy i okręg sądowy Rozwadów w powiecie politycznym Tarnobrzeskim).

II. Z tych powiatów politycznych Galicyi, do których się punkt I. nie odnosi, a w których istnieje zaraza pyskowo-racicowa, dozwolony jest przywóz świń z gmin niezapowietrzonych pod warunkiem, że będą opatrzone paszportami, na których będą podane: pochodzenie, jakoteż miejsce przeznaczenia „Wiedeń" i na których umieszczone będzie poświadczenie weterynarza rządowego co do stanu zdrowia załadowanych zwierząt, tudzież co do tej okoliczności, że w gminach, skąd pochodzą świnie, nie istnieje zaraza pyska i racic.

(UWAGA do II. Obecnie istnieje zaraza pyska i racic w następujących powiatach politycznych: Bochnia, Chrzanów, Dąbrowa, Dolina, Drohobycz, Kamionka, Kraków, Mielec, Sokal, Staremiasto, Stryj, Turka, Zbaraż i Żydaczów, niemniej w mieście Lwowie).

Świnie takie muszą być przewożone w plombowanych wagonach wprost do stacyi kolejowej w St. Marx, bez zatrzymania w drodze, nieprzewidzianego w rozkładzie ruchu pociągów.

III. Do takich transportów nierogacizny z Galicyi (punkt II), stosowane będą następujące przepisy:

1. Po przybyciu takiego transportu do Wiednia będą natychmiast wykonane oględziny weterynarskie jak najdokładniej i najsumienniej; tylko w razie, gdyby tym samym pociągiem nadszedł także transport świń innego pochodzenia, będą wprzód te ostatnie świnie poddane oględzinom weterynarskim i odpędzone z rampy kolejowej.

2. W razie sprawdzenia w transporcie świń, choćby tylko u jednej sztuki zarazy pyskowo-racicowej, będzie cały transport po nakarmieniu i napojeniu na koszt nadawcy, najbliższym pociągiem zwrócony do stacyi nadawczej w Galicyi.

Dozwala się jednak właścicielowi takich świń, cały transport t. j. niepodzielony na partye, sprzedać bezzwłocznie Towarzystwu masarzy wiedeńskich *(Productivgenossenschaft der Wiener Fleischselcher)* lub też masarzowi Zieglerowi na natychmiastową rzeź. W ostatnim wypadku, tj. gdy świnie nabyte zostaną przez masarza Zieglera, muszą być zaraz wybite w rzeźni wspomnianego Towarzystwa.

3. W razie sprawdzenia w transporcie p o d e j r z e n i a o zarazę pyskowo-racicową, świnie będą natychmiast wybite w rzeźni magistrackiej na targowicy bydła w St: Marx; zabite świnie oddane zostaną właścicielowi celem spieniężenia jako świnie wypatroszone.

4. Posyłki świń, które uznano za zdrowe, będą natychmiast odpędzone do szałasów, przeznaczonych dla świń, owe zaś transporty, w których znaleziono świnie podejrzane o zarazę pyska i racic (punkt 3), będą o ile możności oddzielone od zdrowych i przepędzone najkrótszemi drogami dopędowemi

5. Świnie przysłane na targ wtorkowy mogą być sprzedawane jeszcze i na dodatkowym targu, który się odbędzie bezpośrednio następującego czwartku; te zaś, które nadeszły na targ czwartkowy, mogą być sprzedane na wtorkowym targu, który się odbędzie w bezpośrednio następującym tygodniu. Świnie nie sprzedane w wyżej oznaczonym terminie końcowym, bezwarunkowo muszą być wybite najpóźniej do wieczora bezpośrednio następującej środy, a to w rzeźni magistrackiej na centralnej targowicy bydła w St. Marx. lub w rzeźni Towarzystwa masarzy wiedeńskich. Zabite świnie można spieniężyć jedynie jako świnie wypatroszone.

6. Nie pozwala się zatrzymywać świń po szałasach w czasie odbywania się targu lub usuwać je z targu celem uniknięcia sprzedaży.

7. Świnie, które podczas pobytu swego w szałasach targowych, lub też w czasie odbywającego się targu zachorują na zarazę pyskowo-racicową lub uznane będą za podejrzane o tę zarazę, będą natychmiast od pozostałych świń oddzielone i wybite w magistrackiej rzeźni na targu wiedeńskim. Zabite świnie oddane będą właścicielowi celem spieniężenia jako świnie wypatroszone.

To samo stanie się ze świniami zakupionemi na targu przez handlarzy wiedeńskich, jeśliby przed wywiezieniem tychże do rzeźni (punkt 8), sprawdzoną była między niemi zaraza pyskowo-racicowa lub podejrzenie o zarazę.

8. Świnie zakupione na targowicy trzody chlewnej mogą być przewożone do rzeźni wiedeńskich tylko wozami o zaprzęgach końskich i mają być świnie zakupione na targu wtorkowym przewiezione najpóźniej do wieczora bezpośrednio następującej środy, świnie zaś zakupione na czwartkowym targu bezwarunkowo najpóźniej wieczór tego samego dnia.

9. Ze względu na niebezpieczeństwo zawleczenia zarazy pyskowo-racicowej przez świnie, pochodzące z zapowietrzonych powiatów i okręgów sądowych szczególnie do stajen mleczarzy w Wiedniu, i ze względu na obecną zimną porę roku, zarządza się, aby wszystkie świnie, które na targu wiedeńskim zakupili rzeźnicy masarze i właściciele gospód, były wybite do soboty wieczora tego tygodnia, w którym targ się odbył.

Ustęp ten odnosi się do w s z y s t k i c h świń nadesłanych z Galicyi.

IV. Dotychczasowe postanowienia (rozporządzenie c. k. Namiestnictwa tutejszego z dnia 16 września 1895, L. 76.616), któremi zezwolono pod pewnymi warunkami towarzystwu masarzy wiedeńskich i masarzowi Zieglerowi na przywóz świń z obszarów zamkniętych, z powodu szerzenia się pomoru u świń w Galicyi, pozostają i nadal w mocy obowiązującej i zostaną ewentualnie rozszerzone na powiaty, które będą zamknięte z powodu pomoru świń.

Zastrzega się jednak nadto, że w razie sprawdzenia zarazy pyskowo-racicowej lub podejrzenia o nią w transporcie nadesłanym dla masarza Zieglera, muszą one być zabite natychmiast jedynie w rzeźni Towarzystwa masarzy wiedeńskich.

V. Z wiedeńskiej targowicy dla trzody chlewnej i z okręgu miasta Wiednia i nadal nie wolno wyprowadzać żywych świń poza granice okręgu gminy. W tej mierze obowiązują nadal dotychczasowe postanowienia.

Z c. k. Namiestnictwa.

Lwów, dnia 22 listopada 1895.

Ogłoszenia.

Zaproszenie do przedpłaty na

„TYGODNIK ROLNICZY“

Rok XIII.

organ c. k. Towarzystwa rolniczego Krakowskiego wychodzi co Sobotę w Krakowie w formie wielkiego 1-kw. arkusza.

Pismo to poświęcone jest sprawom ekonomicznym wiejskim, wszelkim gałęziom rolnictwa i przemysłu rolniczego, oraz hodowli inwentarza żywego.

Tygodnik kosztuje w Austryi 6 złr. rocznie. 3 złr. półrocznie, 1·50 ct. kwartalnie; w Niemczech 12 mk. rocznie; w Królestwie polskiem 6 rbl.

Dla pp. Oficyalistów prywatnych rocznie 4 złr. w. a.

Cena inseratu od wiersza dwułamowego wynosi 8 centów za pierwsze ogłoszenie, następnie oblicza się po 4 centy od wiersza. Pp. Prenumeratorzy płacą za wiersz ogłoszenia 4 ct.

Przedpłatę przyjmuje Administracya **„Tygodnika rolniczego“** ul. Garbarska l. 7.

Szanownych pp. Prenumeratorów upraszamy o łaskawe przesłanie zaległej prenumeraty za rok ubiegły, oraz o rychłe odnowienie na rok 1896

WIADOMOSCI HANDLOWE.

Ceny produktów w złr. za 100 kg.

	Kraków z dnia 3/12			Tarnów z dnia 3/12			Lwów z dnia			Rzeszów z dnia 3/12			Wiedeń z dnia 3/12		
	od	do		od	do		od	do		od	do		od	do	
Pszenica.	7·—	7·47	—·—	7·—	7·25	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	7·15	6·20	7·55	—·—
Żyto	6·50	7·20	—·—	6·20	6·80	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	6·20	6·—	6·85	—·—
Jęczmień	5·40	6·65	—·—	5·50	6·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	5·75	6·50	8·50	—·—
Owies	5·60	6·20	—·—	5·—	5·80	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	5·70	6·35	7·—	—·—
Groch	7·—	10·—	—·—	8·—	9·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	8·25	7·50	12·—	—·—
Fasola	8·—	12·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	12·60	—·—	—·—	—·—
Bobik	—·—	—·—	—·—	5·—	5·30	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	5·30	—·—	—·—	—·—
Wyka	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	6·50	7·—	—·—
Tatarka	7·—	8·—	—·—	7·—	7·20	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	8 35	7·25	7·50	—·—
Proso	5·—	6·—	—·—	5·70	6·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	8·30	6·—	6·50	—·—
Jagły	11·—	13·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	10·50	12·—	—·—
Kukurudza . . .	—·—	—·—	—·—	6.50	7·50	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	4·55	6·50	—·—
Rzepak	—·—	—·—	—·—	8·50	9·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	9·50	10·—	—·—
Chmiel za 56 kg. .	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	40·—	55·—	galicyjs.
Koniczyna n. czerw.	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	38·50	54·75	—·—
Konicz. nas. biała .	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	58·—	73·—	—·—
Kon. nas. szwedzka	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—
Siano z łąk . . .	2·—	3·—	—·—	2·10	2·40	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	2·40	1·60	3·30	—·—
Siano z koniczyny .	3·60	4·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	2·—	3·30	—·—
Słoma	2·80	3·—	—·—	1·90	2·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	2·—	1·80	2·40	—·—
Kartofle hektolitr .	1·50	2·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	za100 kg	2·30	—·—	—·—	—·—
Okowita 75—95° .	60·—	80·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—
„ kont. . .	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	14·80	15·—	—·—
Masło	1·—	1·20	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—

Odpowiedzialny redaktor i wydawca Alfons Lippoman.

W drukarni Związkowej w Krakowie, pod zarządem A. Szyjewskie